

csés tömörsége, világos szerkezete miatt, amely kerüli a bonyodalmas mese-szöveget. Bellini alkatának jól megfelelt ez a történet, s ha valamire a puritán jelzót használhatjuk ebben az időben, a Normára feltétlenül.

Van ebben a műben valami a népdramai sűrítmenyekből, s bárha melódiai véget nem érő áradattal törnek fel, egyik a másik után, szinte türelmetlen gyorsasággal, mégis egyszerűek ezek a dallamok. Nem arról van szó: a frazeálás már-már énekelhetetlen cikornyái komoly gondot okoznak-e az énekesnek. Dehát Bellini mindig is a legkegyetlenebb próbák elé állítja sztárjait. Hatásvadászat helyett ezekbe az egyenletes belcantókba rejti el a dráma magját, általuk válik az opera a szó szoros értelmében zenedrámává. Gondoljunk csak a nyitó és a zárókép Oroveso-szerepére: hogyan tudja érces orgánumával (fesztes áriákkal) végig felszínen tartani a „témát”; Gallia népének harcra szántóságát, amely rendkívül finom szállal függ egyetlen személynek, Normának érzelmi fonálán. De nem szeszélyes romantizálásról van szó, hanem a szabadtárs-operák divatos kadenciájáról: amikor Norma főpapnő önmagát is feladja az áldozatok listáján, önvádja gyötri: elárulta népét, ősi hitét, amely a tölgy erősségével védi őket, valamiféle ös-kelta életfának aranyágain. A hűség és a heroikus szabadságimádat így válik eggyé, s a kigyulladó máglyára lépő Norma és Pollione, a római vezér ellengnek a messzeségbe — tanulságul és légtételül.

Tájékoztató

A GONDOLAT KIADÓ újdonságai közül kiemeljük az Etikai Gondolkodók-sorozatban megjelent *Vagy-vagy* című Sören Kierkegaard művet, melyet korunk filozófusai „a vallásos tudat fenomenológiájának” tekintenek; a szubjektumnak a transzcendenciához való viszonyát írja le: a transzcendens meghódításának az Istenre való tudatos ráhagyatkozási folyamatát. Az utószó szerzője, Heller Ágnes a művet Hegel munkájával, a szellem fenomenológiájával veti össze, s bár „Kierkegaard ugyanoda jut, ahova Hegel: a valósággal történt kiegyezéshez. . . , a világ-

Rendhagyó módon, a színpadkép kifogásolásával kezdjük észrevételeinket az Erkel Színházban mostanában felújított előadásról. A vetített háttér szerencsés megoldását zavarták a II. felvonásban belőgatott szőnyeg-tornyok. A felszensteini díszlet-ritmus Forray Gábor kompozíciójából túlságosan „kihangzott”. A rendezést (Mikó András) a lehetőség szerinti sok mozgás jellemezte, ami rendkívül fontos egy „álló” operában. A tempót betanító karmester, a nálunk jól ismert Lamberto Gardelli diktálta, hibátlanul. Az ő zseniális vénájának köszönhető, hogy a fináléra már kimerült Nagy János (Pollione) félre nem vitte az előadást. (A különben olaszos koloritú tenorista talán egy hasznos olaszországi tanulmányúton megtanulhatna hangjával gazdálkodni, hangját csiszolni.) Kincses Veronika (Norma) a jövő koloraturszopránja. Nem volt könnyű feladata, s szerepe mintha idegen lenne még számára. (Persze a felejthetetlen Callas fényében nehéz újítani.) A híres *casta diva*-t beleéléssel formálta, itt-ott döccenő frazeálással. (Légzési technikáján javítani kellene.)

Egyértelműen a teljeset Kovács Kolos nyújtotta Oroveso szerepében. Ercse Margit (Adalgisa) drámai érzéke, hangjának „ki nem adott” tartaléka bizonyára többre képesíti, mint amennyit ezúttal hallottunk. Kellemes meglepetés volt Gurszky János (Flavio) csengően érces tenorja.

Gardellitől Medveczky Ádám veszi majd át a karmesteri pálcát a Norma további előadásain. Szeretnénk, ha az előadások továbbra is megmaradnának legalább ezen a színvonalon.

TÓTH SÁNDOR

gal való kiegyezést — szemben Hegellel — nem maga a világ konstruálja. Egy végtelen Isten léte (illetve tételezése) az, ami kibékít bennünket ezzel a világgal. Nem a világgal békülünk meg tehát, amikor megbékülünk vele. Ez éppen Kierkegaard vallásos stádiumának paradoxona.” — A magyar folyóiratok programcikkeinek válogatott gyűjteményét tartalmazza a **Program és hivatás**, a most induló Nemzeti Könyvtár első darabja, amely a magyar művelődéstörténet múltjának széles körű megismertetését tűzte ki célul. A válogatásban az elmúlt száz esztendő katolikus folyóiratainak gazdag — de korántsem teljes — névsorát olvashatjuk. Az

alábbi katolikus lapok programadó beközönlőit közli: *Katholikus Szemle* (1887–1914), *Magyar Szemle* (1888–1906) Rudnyánszky Gyula, illetve Szemere György tollából, *Magyar Kultúra* (1913–1944), a Gnesswein Sándor szerkesztette Auróra (1919–1922), Korunk Szava (1931–1939), a Vigilia indító cikkét Schütz Antaltól (1935) és a másodszerű megszületés dokumentumát Sík Sándortól (1946), a Jelenkor (1939–1944) beközönlőjét Katona Jenő aláírásával. A gyűjteményt Vargha Kálmán nagy ívű, gondos és pontos tudományos munkát igazoló elemzése vezeti be — Victor F. Weisskopf amerikai tudós **Válogatott tanulmányai** a huszadik századi fizikához kapcsolódó témákkal ismeretlik meg az olvasót. Néhány esszé a fizika egy-egy szélesebb területét — kvantumfizika, fénytan, atomfizika stb — vizsgálja összefoglalóan, mások inkább a filozófia és a tudomány, az ember és az etika viszonyával foglalkoznak. A szerző nem szűken szakmai természetű írásait különösképpen áthatja az ember iránt érzett felelősség és az emberiség további fejlődésének gondja. „Az ember kijáratosa paradicsomból szimbolikus formában írja le ennek az újfajta evolúciónak a kezdetét. Nem bízunk többé kozmikus sugarakra az új mutációk, új formák és életformák keletkezését. Az ember nem boldog szemlélője többé a teremtésnek. Magunkra vettük a természet és saját fajunk fejlődését. Csapdákkal és felelőséggel teljes, veszélyes munka ez. S mivel csak nemrégiben vettük vállunkra ezt a terhet, senki ne csodálkozzék, ha időnként vétkezünk és folsulunk.” **Tudomány és erkölcs** című tanulmányát a következő sorokkal zárja: „Az a célunk, hogy olyan társadalmat építsünk fel, ahol nincs többé ember eroszakja ember ellen, ahol nincs szukségtelen és elkerülhető szenvedés és kín, nincs unalom és üres élet. Olyan társadalmat akarunk, ahol ontudatosan es onmagat megbecsulve élhet minden ember. Elerjük-e, elerhetjük-e valaha is ezt a célt? Nem tudom. De azzal a biztos meggyőződéssel kell éljünk, gondolkozzunk es cselekedjünk, hogy el fogjuk érni.”

*

Silló-Seidl György **Semmelweis halála** címu orvostörténeti munkája magyarul Frankfurt am Mainban jelent meg a szerző kiadásában Felbecsülhetetlen értékű dokumentumanyag a magyar orvostársadalom számára, egy százeves tévhitet oszlat el a nagy magyar orvos betegsegevel és halálával kapcsolatban Silló doktor kitűnően, olvasmányosan ír, ahogy személyes kutatásait, kalandjait elmeséli e tárgyban, valóságos krimi bontakozik ki előttünk. Amit pedig a fellelt kórlapokkal, bejegyzésekkel összefüggésben feltár, megdöbbentő kép „Semmelweis nem volt

elmebeteg — írja —, hanem téves és helytelen diagnózis áldozata.” Hogy megis zárt osztályra kerül, ennek oka elsősorban neves orvoskollégáinak féltékenysége, másrészt feleségének rosszakarata. Összefogtak, hogy megsemmisítsék a környezeté számára már-már elviselhetetlen zsenit. A szerző többek közt így summázza véleményét: „Semmelweishez nem engedték be a feleségét. Sem papot. Noha arra minden elmebetegnek joga volt, a papnak pedig kötelessége. Különösen, ha valaki haldoklott. Nem vették észre súlyos állapotát, vagy még a pap előtt is el akarták titkolni, hogy minél kevesebb tanu legyen.”

*

SZERKESZTŐSÉGÜNKHÖZ BEKÜLDÖTT, KÜLFÖLDÖN MEGJELENT MAGYAR NYELVŰ KIADVÁNYOK.

Sári Gál Imre: Válogatott versek. Sári Gál Imrét ma már az emigráció egyik legjelentékenyebb lírikusaként emlegetik a kritikusok. Ha válogatott verseinek impresszumában ezt olvassuk tehát: „megjelent 11(!) példányban, azt kell hinnünk, nem könnyű az idegenben élő magyar költő sorsa. Pedig Sári Gál érett, egyéni hangú költő, aki befogadta es feldolgozta — nem mindenkinek sikerült ez — az avantgard hatásokat, es sajátos, egyéni formanyelvet alakított ki ennek es a magyar költészet hagyományainak együtteséből. Különösen erzelmetesek, sikerültek azok a versei, melyek az eldologiasodást, elembertelenedést ábrázolják groteszk, ironikus felhangokkal. A válogatásból pontosan nyomom lehet követni, mint vált hangja egyre tisztultabbá, kifejezőmódja egyenibbe, nyelve pedig pontosabbá, áttetszőbbé.

Szirmai Károly művei a kritika tükrében (1977). A válogatás es az előszó **Szirmai Andre**, a szöveggondozás es a jegyzetapparátus pedig **Benkő Ákos** munkája. A kötet megemlékezéseket, leveleket, tanulmányokat, kritikákat es interjúkat közöl Szirmai Károlyról. A bevezető mu Juhász Gyula **Új költő jelentkezik** című írása, melyben elsőnek hívta fel a figyelmet a fiatal Szirmai Károly egyéni tehetségére. A következőkben a rendkívül szerencsés érzellemmel válogatott anyag jóvoltából Szirmai Károly szinte minden korszakáról kapunk rövid jellemzést, a kötetet lezáró tanulmányok pedig azt bizonyítják, hogy mint az igazán jelentékeny alkotóknak neki is megvan a maga „utokora”, mely egyre gazdagabban, arnyaltabban elemzi es értékelni életművet. A könyv bizonyos pontokon jól egészíti ki azokat az ismereteinket melyeket **A magányos óriás** remelhetőleg folytatódó kötetéből szerezhettünk Szirmai Károlyra vonatkozóan.